

Slapen op beton

Colofon

ISBN: 978 94 6365 455 5

1e druk 2022

© 2022, Caroline Nelissen

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Caroline Nelissen

Slapen op beton

Een waargebeurd verhaal

Write with a feather and let the wind take your words
to those who can feel your breeze while they are watching the birds.

(Iwan Pol)

Hoe het begon ...

Op 30 april 2016 sta ik met een groepje onbekende mensen op het terras van het Wapen van Driebergen te wachten op de gids die ons voor verdwalen moet behoeden. De lucht is grauwgrijs en er waait een gure wind. De enige die zich niet heeft omhuld met de troostrijke warmte van een das en een jas is de lange, magere man naast me. Zijn lippen zijn bijna net zo blauw als het poloshirt dat hij draagt. Ik stel mezelf voor en hoor dat hij Stijn heet.

Met het windjack uit mijn kofferbak over zijn schouders lopen we even later achter de gids aan het bos in. We zijn nog maar net onderweg of Stijn begint te praten alsof alle ellende die hij de afgelopen jaren heeft opgekropt er tijdens deze wandeling uit moet. Wat hij vertelt is zo bizar dat ik na een half uur luisteren vraag of hij daar wel eens iets over heeft opgeschreven.

‘Ik zou niet weten waarom. Er is toch niemand die het leest.’

Ik schrijf mijn e-mailadres op zijn hand en beloof dat ik alles wat hij stuurt zal lezen.

Nog diezelfde avond vind ik vier gescande verhalen in mijn inbox. Twee maanden later zijn dat er honderd. Tijdens het lezen ervan voel ik zoveel verontwaardiging, verdriet en boosheid dat ik niet kan geloven dat hem dat allemaal echt is overkomen.

Ik zoek hem op in zijn huisje aan de rand van een klein dorp in de Betuwe.

De ontvangst is hartelijk. Als ik Stijn niet veel later vanaf de bank aan een vragenvuur onderwerp, geeft hij zulke oprechte

antwoorden dat ik wel moet geloven dat hij vanaf zijn zevende tot zijn dertigste in een soort hel heeft geleefd.

Er ontstaat tussen ons een vriendschap waarin eerlijkheid de boventoon voert. Zijn vraag of ik een boek over zijn leven wil schrijven verrast me. Vereerd door het vertrouwen dat hij in me stelt, wil ik toch weten waarom hij dat wil.

‘Ik schaamde me voor wie ik was en voelde me vaak eenzaam. Nu ik weet hoe fijn het is om over die moeilijke tijd te praten hoop ik dat mensen die in hun jeugd net zo zijn gekleineerd als ik dat na het lezen van mijn verhaal ook meer gaan doen.

Dat raakt me, maar ik zeg niet meteen ja. Wel rijd ik met hem door de Betuwe om met eigen ogen te kunnen zien waar hij het over heeft. Veel gebouwen en instanties zijn verdwenen of hebben een andere naam gekregen. Het huis met de bruine luiken staat er nog wel. Als we erlangs rijden glijdt Stijn met zijn lange lijf zo ver mogelijk onder het dashboardkastje. De angst in zijn ogen trekt me over de streep. Zijn verhaal moet worden verteld.

Als ik begin met schrijven, schijnt de zon. Ik weet dan nog niet dat ik dát licht en die warmte het hele schrijfproces nodig zal hebben.

I.

Het is vijftien graden en het regent als Stijn Avondrood op 5 juli 1968 om vier uur 's middags in het Beatrixziekenhuis in Gorinchem door de persweeën van zijn moeder de wereld in wordt geduwd. Hij oogt zo levenloos, dat de dienstdoende gynaecoloog hem als een wit uitgeslagen biggetje aan zijn enkeltjes omhoog houdt tot hij na een paar fikse tikken op zijn billen zijn eerste kreetje slaakt.

De verpleegster neemt hem mee naar de aangrenzende kamer, terwijl de arts de placenta verwijdert.

‘Het zit erop, mevrouw Avondrood. Gefeliciteerd met uw zoon. Vijf pond is aan de krappe kant. Hij zal de komende tijd moeten aansterken. Helaas moet ik nu even weg, maar ik zie u straks weer.’ Met een knikje ter geruststelling verlaat hij de kamer.

De verpleegster wil de ingebakerde baby in de armen van de moeder leggen, maar de dertigjarige vrouw wijst resoluut naar het voeteneind van het bed.

‘Leg hem daar maar neer, zuster. Ik heb drie dochters op de wereld gezet, maar die bevallingen waren een eitje vergeleken met die daar. Het lijkt wel alsof een kudde olifanten op mijn buik heeft staan dansen.’ Ze schuift naar de zijkant en gooit haar benen over de rand.

De verpleegster pakt haar verschrikt bij de schouder. ‘Wat bent u van plan, mevrouw Avondrood? U kunt niet naar huis voordat de dokter naar u heeft gekeken.’

‘Dat heeft hij net gedaan. Volgens mij ben ik hier klaar.’

De verpleegster kijkt begripvol. ‘Natuurlijk wilt u zo snel mogelijk naar huis. Het probleem is alleen dat uw zoon drie weken te vroeg is geboren. Een premature baby heeft extra zorg nodig. Dokter Steinfeld zal dat nog met u willen bespreken.’

‘Hebt u kinderen, zuster?’

‘Nee ... maar ...’

‘Dan weet u niet hoe bevrijd ik me voel. Zevenendertig weken zeulen met iets waar je niet om hebt gevraagd, is niet niks. Ik moet gaan, want mijn man wacht. Doet u dokter Steendinges maar de groeten.’

Er klinkt een piep. De verpleegster kijkt op haar semafoon.

‘Ik moet even naar de kamer hiernaast. Beloofd u dat u hier nog bent als ik terugkom? Dan help ik u met douchen.’ Ze snelt de kamer uit.

Zonder ook maar een moment te aarzelen loopt de vrouw naar de smalle kast aan de andere kant van de kamer en trekt haar jurk aan. Nadat ze haar sandalen heeft vastgegespt, waggelt ze met de baby als een rol behangpapier onder haar ene arm en de tas over haar andere door de lange, brede gang naar de draaideur bij de uitgang.

Eenmaal buiten rent ze door de stromende regen naar de Volkswagen Passat waarin een forse, kalende man achter het stuur zit te roken.

Ze opent het portier, legt de drijfmatte baby naast de tas op de achterbank, sluit de deur en gaat voorin zitten.

Na een minutenlange stilte, waarin de man de auto behendig door het verkeer loodst, begint hij te praten.

‘Waarom duurde het zo lang? Ik ben daar zeker drie keer weggestuurd.’

Ada Avondrood reageert geïrriteerd. ‘Als je parkeergeld had betaald, had je erbij kunnen zijn. Dan had je ook geweten waarom ik zo laat ben. Een kind van jou komt echt niet op de afgesproken tijd. Wil je niet weten wat het is?’

‘Als het geen jongen is, wil ik het niet weten.’

‘Het is een jongen.’

‘Het is een jongen?’

‘Dat zeg ik toch.’

‘Da’s mooi.’

Daarna zwijgen ze. Alle drie.

2.

Op school begint de dag als alle andere dagen, omdat ik heb besloten niet te trakteren. Dat heeft niet te maken met de opmerking van de juf dat we maar één keer in ons leven nieuwe tanden krijgen. Ik durf mijn moeder er gewoon niet mee lastig te vallen. Sinds ze is gestopt met schoonmaken in dat restaurant loopt ze zó op iedereen te vitten dat ik stiekem hoop dat ze haar hoofd weer snel in een emmer met sop zal steken.

Lieve Heer, als je bestaat, zorg dan dat de juf mijn verjaardag vergeet.

‘Stijn?’

‘Ja, juf.’

‘Wil je even naar voren komen?’

Ik schuif van mijn stoel en loop met mijn kin op mijn borst naar het bord zodat ik de jongens die zitten te grinniken niet hoef te zien.

‘Waarom sta je hier, Stijn?’ De juf kijkt vriendelijk, maar dat betekent nog niet dat alles goed komt.

‘Dat weet ik niet, juf.’

‘Dat weet je niet? Natuurlijk weet je dat wel. Wat voor dag is het vandaag?’

‘De dag voor de grote vakantie, juf.’

‘Heel goed. En wat voor dag is het nog meer?’

‘Vrijdag, juf.’

‘Dat klopt ook. En hoe oud ben je nu?’

‘Zeven, juf.’

‘Hoe lang ben je al zeven?’

‘Nog niet zo heel lang.’

De juf kijkt de klas in. ‘Vandaag is het precies zeven jaar geleden dat Stijn het levenslicht zag. Weet je nog wanneer dat was, Stijn?’

‘5 juli, juf.’

‘Inderdaad, op 5 juli 1968 om precies te zijn. Dan gaan we nu allemaal staan, zodat we mooi voor Stijn kunnen zingen.’

Als het gekrijs is verstomd, drukt de juf een papieren kroon met een grote zeven op mijn hoofd. ‘Ziezo. En dan is het nu tijd om te trakteren.’

‘Dat gaat niet, juf.’

‘Hoezo gaat dat niet?’

‘Ik heb niks.’

‘Je weet toch dat je iets lekkers mag uitdelen als je jarig bent?’

‘Ja, maar mijn moeder heeft andere dingen aan haar hoofd.’

De juf kijkt alsof ik iets heel zieligs heb gezegd en in de klas blijft het akelig stil. Ik maak aanstalten om weer te gaan zitten, maar de juf trekt me terug.

‘Wacht even, Stijn. Het is belangrijk dat je weet dat jouw mama vast een heel goede reden heeft om jou niet te laten trakteren.’

Ik knik een beetje.

‘Dan mag je nu weer gaan zitten, jarige job.’

Na de bel ren ik meteen naar huis om mezelf te trakteren op een potje voetbal met de jongens op het pleintje. Bij de poort van de achtertuin bots ik tegen een man op die onze step en de peddels van de opblaasboot in de container gooit die naast onze garage op het pleintje is gezet.

Natuurlijk staat Lieke er weer met haar neus bovenop. ‘Niet die step, daar wil ik nog op!’

Net als ik wil gaan kijken wat er nog meer is weggegooid, komt mijn moeder de poort uit. Ze grijpt Lieke bij haar oor. ‘Naar je kamer jij, en waag het niet om naar beneden te komen voor ik je roep.’

Ik buk om naar het gangetje een paar tuinen verderop te kunnen sluipen.

‘Waar denk jij heen te gaan?’

Ik kom overeind. ‘Voetballen met de jongens.’

‘Daar komt niets van in. Haal je zussen, want ik moet jullie iets vertellen.’

Als mijn moeder kijkt alsof iedereen in haar buurt een pak rammel verdient, heb je geen keus.

Ik ren de trap op naar de meidenkamer en duw de deur open. ‘Mama zegt dat jullie meteen naar beneden moeten komen.’

Corrie kijkt vanaf het bovenste stapelbed alsof ik iets van haar heb gejat. ‘Hoe vaak moet ik nog zeggen dat je eerst moet kloppen?’

Op het onderste bed gaat Kaatje door met het kammen van de haren van haar pop alsof ik niet besta. Alleen Lieke, die op haar buik op het andere bed een boek ligt te lezen, zegt giechelend dat ze niet naar beneden gaat omdat ze straf heeft.

Onzeker over de gevolgen van deze muiterij blijf ik op de overloop tot mijn moeder onderaan de trap verschijnt.

‘Als jullie nu niet snel naar beneden komen, zwaait er wat.’

Een paar tellen later staan we met z’n allen om de eettafel. Mijn moeders ogen gaan de kring rond. ‘Ik wil dat jullie goed

luisteren, want ik vertel het maar één keer. Zoals jullie hebben gezien, staat alles wat eerst in de schuur stond nu in de garage.'

Ik denk aan de step en de peddels in de container. Maar omdat Lieke nog steeds een rood oor heeft, zeg ik niets.

'Vanaf vandaag heb ik de schuur nodig voor het opslaan van de folders die we met zijn allen gaan rondbrengen. Die folders moeten eerst worden gevouwen en ik laat nu zien hoe dat moet.' Ze pakt een gladder reclamefolder van de stapel en vouwt hem drie keer dubbel. Met mijn gedachten bij de papieren kroon die door een jongen uit de zesde op weg naar huis is stukgetrapt doe ik haar zo goed mogelijk na. Als mijn moeder die kroon had gezien, zou ze weten wat voor dag het vandaag nog meer was.

'Ziezo. Als je klaar bent, leg je de gevouwen folders in de bak met jouw naam erop, zodat je altijd weet welke folders van jou zijn.'

We zijn daar nog mee bezig als mijn vader thuiskomt. Ik zie chagrijn in zijn ogen komen als hij merkt dat het eten nog niet klaar is. Zijn blik wordt nog donkerder als mijn moeder vertelt dat ze zijn werkbank en andere spullen naar de garage heeft verhuisd.

'Alle machtig Ada, hoe vaak moet ik nog zeggen dat je dat soort dingen eerst moet overleggen?'

Ik schrik altijd als mijn vader zo tekeergaat, maar mijn moeder is daar zelden van onder de indruk.

'Als je meer interesse in me had getoond, had je geweten dat ik de kloven in mijn handen zat ben. Ik verdien met deze reclameverspreidingsdienst meer dan met schoonmaken en bovendien ben ik vaker thuis. Daar zou je juist blij om moeten zijn. Kom jongens, doorgaan met vouwen.'

Vanaf dat moment bestaat mijn leven voornamelijk uit slapen, naar school gaan en folders rondbrengen. Corrie en Kaatje hebben ieder een eigen wijk, Lieke een paar straten en ik moet met mijn moeder mee. Daan hoeft niets te doen omdat hij nog te jong is.

Ik vind het gezellig om met z'n allen aan tafel te staan vouwen. Corrie en Lieke zeggen vaak dat ze geen tijd meer voor zichzelf hebben. Ik zeg niets, omdat er in de vakantie toch niemand is om mee te spelen. Tot mijn verbazing staat mijn moeder aan het einde van de eerste schooldag na de vakantie met twee zware tassen achterop haar fiets bij het hek van de school. Dat doet ze anders nooit. Blij verrast ren ik naar haar toe om te vragen of ik met de jongens mag voetballen.

‘Waar zitten je hersens? We gaan folders rondbrengen en snel een beetje, want ik heb nog meer te doen.’ Ze stapt op de fiets en ik ren achter haar aan tot we bij onze wijk zijn.

Om te laten zien dat ik het goed bedoeld, duw ik de folders zo snel mogelijk in de brievenbussen. Als ik weer bij haar ben, heb ik bijna geen adem meer. De klap die ze me geeft, komt hard aan.

‘Hoe vaak moet ik nog zeggen dat je de klep met één hand moet openhouden zodat je de folders met je andere hand ongekrukt de bus in kunt laten glijden. En ik wil nooit meer zien dat je over hegjes stapt. Als mensen dat zien gaan ze klagen. Dat kost tijd en tijd is geld. Onthoud dat voor nu en altijd.’

3.

Dat je pas merkt hoe fijn het is om vrij te zijn als je dat niet meer bent, weet ik sinds mijn moeder heeft besloten dat ze nog meer kan verdienen als ze pakketten met ongevouwen folders naar andere distributeurs brengt. Sindsdien staat ze vier keer in de week met een ronkende motor voor de school op me te wachten.

Hoewel ze altijd als een coureur over de dijken raast en de meeste rotondes linksom neemt, besluit ik het toch te vragen. Voor alle zekerheid houd ik de lus boven het portier van de gamele Opel deze keer met twee handen vast. ‘Ma?’

‘Ja.’

Als ze zo kortaf doet, is het beter om niets te zeggen, maar ik moet het weten. ‘Waarom heb ik geen potje?’

‘Wat zeur je nou? De meisjes hebben een potje omdat ze twee wijken lopen.’

‘Maar ik loop toch ook een wijk? En ik ga met u mee.’

‘Ja, en dus? Iemand van acht is te jong voor eigen geld.’

Mijn hart botst tegen mijn ribben, maar ik ga door. ‘Het is niet eerlijk dat de meiden wel geld voor hun folders krijgen en ik niet.’

Ze kijkt mijn kant op. ‘Jemig, Stijn. Waarom ben je nooit eens tevreden met wat je hebt? Oké, jij je zin. Je krijgt een potje. Maar dan krijgt Daan er ook een. Dan ben ik van dat gezeur af en betaal je vanaf nu alles wat je nodig hebt van je eigen centen.’

‘Waarom krijgt Daan ook een potje? Hij doet nooit wat.’

De auto staat zo abrupt stil dat ik tegen het dashboardkastje

knal. Ik schuif naar achteren, duw mijn handen tussen mijn bovenbenen en kijk door het zijraam naar de rijnaak die zachtjes brommend langs vaart. Vingers van schuurpapier draaien mijn kin de andere kant op.

‘Luister goed, Stijn. Wat ik nu zeg, vertel ik maar één keer en ik wil niet dat je er met iemand over praat. Begrepen?’

Ik knik. Dat mijn moeder een geheim met mij deelt, is sowieso iets om voor mezelf te houden.

‘Jouw vader vond één erfgenaam genoeg, maar er ging iets mis waardoor Daan er ook nog bij kwam. Ik wil niet dat hij dit ooit te weten komt. Verder zijn jullie voor ons en de Lieve Heer allemaal gelijk. Begrepen?’

‘Waarom krijgt Daan dan wel altijd zijn zin? Dat is dan toch niet gelijk?’

Mijn moeder zucht, maar ze wordt niet boos. ‘Je denkt te veel, Stijn. Het leven is niet eerlijk. Als ik zeg dat al mijn kinderen gelijk zijn, bedoel ik niet dat jullie dezelfde talenten hebben. Corrie, Daan en Lieke kunnen leren. Kaatje en jij niet. Dat is nu eenmaal zo. Ik heb je verteld dat ik als klein meisje voor mijn bijna dove en blinde ouders moest zorgen, terwijl mijn jongere zusje, jouw tante Merel, niets hoefde te doen.’

Ik weet dat mijn moeder vanaf haar zesde bijna elke dag in alle vroegte van de Haarweg naar Gorinchem fietste om de schoenen weg te brengen die haar vader had gerepareerd. Ik begrijp alleen niet wat dat met mijn potje te maken heeft.

‘Gaf opa Mo u dan ook geen geld voor die schoenen?’

‘Stop, Stijn! Nu ga je te ver. Dat gaat jou niets aan.’

Ik zie dat ze boos wordt, maar ik ga door. ‘Waarom praat u dan niet meer met opa Mo?’

‘Dat gaat over iets heel anders. Dat heeft te maken met oma Mo.’

‘Was ik er al toen uw moeder doodging?’

Ze laat mijn kin los en staart door de voorruit alsof ze door een onzichtbare tijdmachine naar het verleden is getransporteerd. ‘Nee, Stijn. Oma Mo overleed op de dag dat Corrie werd geboren.’

Ik denk aan de oma die ik nooit heb gekend. Was ze lief? Mijn moeder start de auto en geeft zoveel gas dat we de dijk opvliegen. Ik hoor haar nog net zeggen dat opa Mo boos is op haar en niet andersom en dan blijft het stil tot de auto bij de eerstvolgende distributiepost tot stilstand komt.

Diezelfde avond staan er vijf in plaats van drie jampotjes in de buffetkast. In het potje van Daan zit een kwartje, omdat hij beweert dat hij voor het potje alleen al een dubbeltje statiegeld kan krijgen. In mijn potje zit nog niks. Dat is niet erg. Geld dat je zelf hebt verdiend, is veel meer waard. Wat ik wel erg vind, is dat Daan zijn potje voortdurend voor mijn neus heen en weer zwaait.

4.

Het is bijna maart en toch komt het rode buisje in de thermometer bij de schuur al vier dagen niet hoger dan vijf streepjes onder de nul. Om zonder pottenkijkers te kunnen oefenen, heb ik de schaatsen die ik met Daan moet delen gisteravond in mijn bed verstopt.

Ik sta bijna elke dag om vijf uur op om folders te lopen. Alleen op zondag en woensdag kan ik wat langer blijven liggen. Vandaag is het woensdag. Het is best spannend om zo vroeg met de schaatsen om mijn nek het huis uit te sluipen.

En het is ook best wel koud en nog heel donker. Om warm te worden ren ik zo hard als ik kan door de stille straten naar de vijver naast mijn school.

Gelukkig, de buitenlamp brandt. Ik leg mijn schaatsen op de kant, trek een stok uit de bosjes en sla ermee op het ijs.

‘Als het lijkt alsof iemand er aan de onderkant met een zweep tegenaan slaat, is het ijs niet dik genoeg,’ heeft opa Va gezegd. Opa Va is de vader van mijn vader en mijn beste vriend. Opa Mo is er natuurlijk ook, maar die zie ik nooit.

Het ijs zwiept, maar in plaats van terug naar huis te gaan blaas ik in het kommetje van mijn handen tot ze warm genoeg zijn om de linten vast te knopen. Ik wil graag handschoenen, maar mijn moeder is bang dat ik de folders daarmee verkreukel.

Ik krijg de veters niet goed vast. Met mijn gympen ietwat scheef op de houtjes stap ik het ijs op. Zie je wel, het is dik